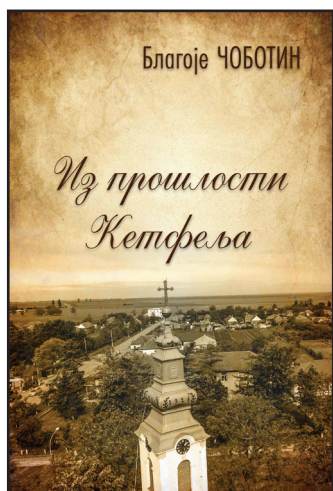

Приказ

Носталгична сећања на празнике, обичаје и свакодневицу Срба у Румунији

Благоје Чоботин, *Из прошлости Кетфеља – празници, обичаји, свакодневица*. Темишвар: Савез Срба у Румунији, 2021, 132 стр.

У монографији *Из прошлости Кетфеља – празници, обичаји, свакодневица*, чији је аутор Благоје Чоботин, кроз кратке приче представљена су његова сећања која се односе на празнике и обичаје, као и на сегменте свакодневног живота који су Србима у Кетфељу, али и у околним српским селима у Румунији, били део празничног и ванпразничног времена. У форми кратких „прича“ аутор више у литерарној него у стручној форми указује на суштину празника, обичаја или других свакодневних послова карактеристичних за српски народ у Румунији.

Кроз педесет и две кратке „приче“, аутор читаоца упознаје с оним празницима и обичајима који су прослављани у српској заједници. Углавном су то они празници који су одражавали јединство и заједништво породице и сеоске заједнице. До скорашњег времена било незамисливо да се занемари њихово празновање, али и одржавање обредно-обичајне праксе која је била незаобилазни садржај сваког празника, а чији се опис може прочитати у монографији. „Приче“ о празницима и обичајима аутор употпуњава „причама“ из свакодневице. Те „приче“ се односе претежно на предмете и догађаје који су обележили негдашњи сеоски живот српског становништва. Наслови ауторових „прича“ показатељ су читаоцу о чему је било битно да се остави траг, али такође указују и на значај за сеоско становништво појединих празника и обичаја да би се путем записа сачувало о њима трајно сећање. Када се „приче“ читају, приметно је да у њима провејава ауторова носталгија за прошлошћу и данима детињства.

„Скоро је невероватно како нас поједини мириси или укуси враћају у ближу или даљу прошлост, па чак и у безбрижне дане детињства или нас подсећају на поједине тренутке из живота који су нам остали у сећању и који су нам толико драги“ (стр. 24).

Сећања прате мање или више живот сваког човека, а нарочито када зађе у одмакле године и када појединац сећањима оживљава прошлост, а често и време детињства. Аутор своја сећања оживљава кроз одрастање свог унука указујући и на разлике између свог одрастања и одрастања свог унука.

„Често пута, гледам свог унука којем је сада скоро осам година и нека ми језа пролази кроз цело биће. Размишљам да између њега и мене постоји само једна генерација: његових родитеља, а толико велики јаз. У ствари ми припадамо двама различитим временима и световима. Он, овом садашњем, ја, оном прошлом. Између мог и његовог детињства нема ничег сличног, никаква заједничка нит (осим оне духовне, религиозне), која нас повезује. А ради се само о пола века разлике. И између мене и мојих дедова временска разлика је иста као и између мене и мог унука, али између мог и детињства мојих дедова ипак се могу наћи заједнички именитељи. Невероватно колико развој технике и технологије може створити амбис између генерација“ (стр. 26).

Ауторову носталгију за детињством изазивају првенствено празници и њихова обичајна пракса, али и бројни догађаји од којих су само неки добили забележено сећање у књизи, а који су породицу, сеоску а понекад и ширу заједницу одржавали на окупу. Празници, казује аутор, били су „другачији од осталих дана. Бар сам ја тако осећао“. Да су празници заиста били време другости, заједништва уже/шире заједнице, време радости, опуштања и забаве, али и време бриге о будућности, сведоче бројни истраживачи у својим записима и радовима. Аутор као судеоник готово у потпуности ишчезле прошлости Срба у румунском делу Баната запажа да „суштина обичаја значи управо познавање смисла због чега се неки обичај врши. (...) А губљење обичаја и традиције доводи до губљења идентитета као човека, као јединке, као припадника рода у коме се јеси родио, а који са свим својим духовно-моралним, културним па и материјалним вредностима даје идентитет сваком појединцу“ (стр. 42), што је нарочито значајно у етнички нехомогеним заједницама.

Благоје Чоботин је читаоцима представио оне празнике и обичаје који су били значајни за српску заједницу у Румунији у недавној прошлости, фокусирајући се углавном на оне празнике који су били одраз заједништва чланова породице и сеоске заједнице: *Дрен и тодорски коњи (Тодорова субота); Лекарска дијета или православни пост; Мученици, весници пролећа (Младенци); Небеске сузе (Велики петак); Васкрсни понедељак – велика породица; Сеоске славе; Литије; Духовски венчићи; Ивандански венчићи; Петровска јабука; Од Светог Илије сунце све милије; Кринови Пресвете Богородице; Ходочашћа некад и сад (1, 2, 3); Јесење задушнице; Старински начин мерења времена; О празнику Ваведења и манастиру Бездин; Обичаји божјићнопосних дана; Календар од црног лука и василице; Богојављенски обичаји; Срећење господње – православни етос и народни обичаји; Свети Трифун или Велентај деј; Поштовање светитеља – благостање народа; Врбица и врбица; Опасност од заразе на гробљу; Свето-николајевски обичаји.*

Осим празника, Благоје Чоботон смешта у монографију и догађаје из свакодневног живота кроз одабране „приче“ о њима. Свакодневица становника у српским селима у Румунији, нарочито у деценијама после Другог светског рата, није била нимало лака. Као и другде, и код Срба у Румунији свакодневица је била испуњена тешким радом и неизвесношћу, али страхом за опстанак и очување заједнице. Свакодневица, за разлику од времена празновања, била је обележена напорним радом али је то било истовремено и време када су се млађе генерације училе раду и преживљавању помажући старијима. Током свакодневних активности учили су се и навикавали на одговорност и испуњавање обавеза, али су се зато током празничних дана учили радовању, игри и опуштању. Одрастање деце уз рад утискивало је у сећање бројне послове карактеристичне за живот и рад у селу, али исто тако и учествовање у различитим догађајима од значаја за породицу и сеоску заједницу – дружења, славља, туговања и сл. О томе сведоче следеће „приче“: *Штопер (Сејалица за кукуруз); Бунари; Хлеб као образ од Бога (I и II); Треш (Вршећа машина); Кетфељска бела паприка; Круњач – риблер; Заштита од непогода; „Био“ или „не био“ производи; Како се некада брао кукуруз; Банатска бела гуска; Кишница; Кућни сапун; Кљукање гусака; Обичан сеоски зимски дан; Тоцило (Оштрач); Насађивање квочке; Један сеоски дан; Природни фрижидери; Мирис зумбула и стајског ђубрива; Трап за кромпир; Старинска прича; Кетфељске ледарнице; Време да се „владу башиће“.*

Монографија Благоја Чоботина *Из прошлости Кетфеља – празници, обичаји, свакодневица*, како је већ напоменуто, представља ауторова сећања о празницима и обичајима, као и темама које се односе на

свакодневље. Сећања која аутор извлачи из таме заборављања и обасјава светлошћу јавности о животу Срба у Кетфељу и околним селима односе се на празнично/ванпразнично време и права је штета што записи нису садржајно богатији детаљима. Ипак, аутор је успео да укаже на суштину празника, обичаја или других свакодневних послова карактеристичних за српски народ у Румунији, о чему сведоче и приложене фотографије у тексту. Монографија Благоја Чоботина *Из прошлости Кетфеља – празници, обичаји, свакодневица* само је мало ауторово подсећање, а шире упознавање јавности са начином живота Срба у Румунији који је највећим делом нестао и у садашњем времену се углавном чува у сећањима и то претежно старијих становника.

др Милина Ивановић Баришић
Етнографски институт САНУ
Е-пошта: milina.barisic@ei.sanu.ac.rs

Примљено: 26. 11. 2021.
Прихваћено: 15. 12. 2021.